

навичок іношомовного говоріння.

Ключові слова: прямі методи, традиційні методи, навчання іноземних мов, іношомовне спілкування.

Статья посвящена изучению и анализу прямых методов, которые ограничивают использование родного языка в процессе преподавания иностранных языков. Выявлены предпосылки формирования прямых методов, показано их развитие, особенности использования при изучении иностранных языков. Обоснованы преимущества данных методов, обеспечивающих получение навыков иноязычного говорения.

Ключевые слова: прямые методы, традиционные методы, обучение иностранным языкам, иноязычное общение.

This article is devoted to the study and analysis of direct methods that limit the use of the mother language in the teaching of foreign languages. Preconditions of the formation of direct methods have been defined, its development, especially use in the teaching of foreign languages have been shown. The advantage of these methods, which ensure obtaining of foreign language speaking skills have been revealed.

Key words: direct methods, traditional methods, teaching of foreign languages, foreign language communication.

УДК373.1.013(485)

Л.Г. Мовчан
м. Вінниця, Україна

ДОСВІД ШВЕЦІЇ У ВИКОРИСТАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вступ. Розвиток сучасних технологій, розширення інформаційного простору свідчить про перехід від індустріального суспільства до інформаційного. Це позначається на усіх суспільних сферах, у тому числі освітній, адже, як зазначають шведські вчені Р. Сольйо та Й. Ліндерот, змінився і спосіб отримання інформації та знань в цілому [11, р.19]. Інформаційні технології (ІТ) також змінили модель професійного та приватного спілкування, адже воно стало відбуватися у віртуальному просторі, у численних соціальних мережах, у різноманітних програмах, електронною поштою тощо. Інформаційні технології набули широкого застосування у бізнесі, медицині, державних установах для реєстру та збереження даних, а також в освітніх закладах.

Актуальність статті. Навчальний предмет «Іноземна мова» (ІМ) найбільш придатний для застосування інформаційних технологій завдяки розширенню міжнародних соціальних мереж, багатству Інтернет-ресурсів для вивчення мов, якими можуть скористатися як студенти та учні, так і вчителі. Комп'ютерне забезпечення навчального процесу стало повсякденною реальністю в Швеції. Низка муніципалітетів Швеції запровадила так звану ідею 1:1 забезпечення кожного учня персональним ноутбуком або планшетом, а група вчених Університету в Готенбурзі вивчає освітні результати цього впровадження [6; 10]. Тому вивчення досвіду цієї країни представляє для вітчизняної педагогіки певний інтерес.

Аналіз попередніх досліджень. Вивченням застосування ІТ у процесі навчання іноземних мов присвячені вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження М. Бовтенко, Т. Григорьєвої, Є. Полат, П. Сисоєва, З. Берге, Е. Ваннесталя, М. Моріссона та ін. В. Заболотний, Р. Гуревич, Н. Іщук вивчали застосування інформаційних технологій у професійній освіті. Зарубіжні вчені С. Алврінг, М. Лейжон, Б. Ліндстрьом, Д. Рандалл, П. Сундквіст та ін. досліджували вплив використання комп'ютерів на навчальні досягнення учнів. Безперечно, комп'ютерно опосередковане навчання є порівняно новим явищем у педагогіці, а тому, попри його зручність і можливість урізноманітнення навчальної діяльності, існують досить суперечливі погляди на його застосування в навчальному процесі.

Мета статті полягає у вивченні досвіду Швеції застосування персональних ноутбуків у процесі навчання англійської мови, виявленні позитивних та негативних впливів на навчальні досягнення учнів.

Перш, ніж перейти до розгляду цієї проблеми, проаналізуємо понятійний апарат нашого дослідження. У сучасній термінології розрізняють поняття інформаційні технології (ІТ), що означають «технології передачі та зберігання інформації, розвиток, установку, застосування та управління комп'ютерними системами в компаніях, університетах тощо» [3]; та інформаційно-комунікативні технології, що є розширенням першого поняття і підкреслює роль уніфікованої комунікації та інтеграції телекомунікаційних систем, комп'ютерів, програмного забезпечення, аудіо-візуальних систем, які успроможнюють доступ, передачу, зберігання і управління інформацією [13]. У нашому дослідженні ми використовуватимемо узагальнене поняття інформаційних технологій (ІТ), що охоплює два вище зазначені терміни.

Беззаперечним є той факт, що роль ІТ не лише у сфері вивчення іноземних мов, але й у глобалізованій економіці, де професійне володіння ІМ, зокрема англійською, розцінюється як невід'ємний чинник зростання та розвитку, неоціненна. На сучасному етапі завдяки інформаційним технологіям ефективне навчання цієї мови вийшло поза традиційні методи та за межі класної кімнати. Водночас саме інформаційні технології є основною із сфер застосування ІМ і сприяють розвиткові мультилінгвізму та плюрилінгвізму, адже більшість Інтернет-ресурсів є багатомовними і передбачають комунікативні взаємодії (студент — викладач, студент — студент, студент — зміст, та ін.) [1].

Зазначимо, що з 1950 року Швеція провадить мультилінгвальну мовну політику, згідно з якою англійській мові виділено пріоритетне місце серед іноземних мов на усіх ступенях освіти, а її вивчення усіляко заохочується на державному рівні. У шведському суспільстві засобами масової комунікації (передусім радіо та телебаченням) створюється штучне англійське середовище, тобто транслявання англійських радіо- та телепередач, фільмів здійснюється переважно без звукового дубляжу, що значно підвищує мотивацію школярів та молоді до вивчення цієї мови, а також сприяє формуванню та розвитку їх іншомовної. Вже 20 років поспіль Швеція активно долучається до впровадження ІТ у навчання та постійно модернізує комп'ютерне забезпечення державних та приватних шкіл усіх типів, яке використовується в навчальному процесі для урізноманітнення форм навчання. У навчальному плані для обов'язкової школи зазначається, що наприкінці навчання учень має вміти використовувати ІТ як знаряддя отримання знань, спілкування, творчості та навчання [8]. Шведська вчена Е. Ваннестал наголошує на тому, що ІТ можуть використовуватися в навчанні англійської мови різноманітними способами. Вона розглядає ІТ як арену для спілкування та знаряддя вирішення завдань, створення текстів, аудіо- та відеоматеріалів, а також тренажерів для виконання лексико-граматичних завдань та перевірки результатів їх виконання як учителем, так і самостійно учнем або студентом. Тому, на думку Е. Ваннестал, використання ІТ у процесі вивчення ІМ у школі має беззаперечні переваги [14, с. 12-13].

У 2005 році у Швеції було започатковано проект «Кожному школяреві по ноутбукові», метою якого було забезпечення кожного учня ноутбуком для підвищення успішності. До 2012 року до цього проекту долучилося 2/3 усіх шкіл муніципалітетів країни [6]. Незважаючи на те, що у Навчальному плані для обов'язкової школи Швеції не сказано про застосування персональних ноутбуків, на директорів шкіл покладається завдання «створення належного навчального середовища, забезпечення навчальними матеріалами високої якості, надання допомоги в самостійному пошуку інформації в бібліотеках, комп'ютерах та інших навчальних ресурсах» [8, с. 20]. Це ж саме зазначається і в Навчальному плані для гімназії (старшої школи) [9, с.15]. Тобто в посадові обов'язки директора школи або гімназії входить забезпечення його навчального закладу комп'ютерами та доступом до Інтернету. У навчальній програмі з англійської мови, яка окремо виділена серед інших ІМ, оскільки, як ми зазначали, вона є обов'язковою і основною ІМ у змісті шкільної освіти Швеції, сказано, що на усіх 7 ступенях вивчення англійської мови в школі «потрібно застосовувати різноманітні способи пошуку, вибору та оцінювання текстового матеріалу розмовною англійською мовою в Інтернеті та інших джерелах інформації» [8, р. 35], що передбачає використання ноутбуків.

На думку шведського вченого Т. Вітінга, доступ до автентичних матеріалів в Інтернеті за

допомогою персональних ноутбуків має беззаперечні переваги на заняттях англійської мови, забезпечуючи письмове та усне спілкування з однокласниками або однолітками з інших країн у чат-програмах. Це також стосується створення мультимедійних проєктів за допомогою ноутбуків, яке сприяє розвитку творчості учнів, формуванню навичок іншомовного спілкування в процесі спільної проєктної роботи [16]. Це відповідає меті навчання англійської мови в школі, відповідно до якої учні мають уміти:

- «розуміти та інтерпретувати зміст усних повідомлень розмовною англійською мовою та різних типів текстів;
- виражати свої думки та спілкуватися в усній та письмовій формах;
- використовувати мовні стратегії для спілкування;
- адаптувати мову відносно мети висловлювання, аудиторії та змісту;
- розуміти умови життя, соціальні та культурні особливості англомовних країн» [8, с. 30].

Отже, з одного боку, досягти цієї мети можна завдяки ІТ, а з іншого, використання англомовних інтернет-ресурсів та різноманітних програм закладено в мету навчання цієї мови. Водночас у навчальній програмі також сказано, що «учні мають уміти розуміти англійську літературу в усному мовленні, драматизації та фільмах; вони також мають застосовувати інтернет та інші мультимедійні ресурси для пошуку та обробки інформації англійською мовою» [8, с. 30].

Проте постало питання: чи виправдовують навчальні досягнення учнів цілі цього проєкту? Тому шведськими фахівцями було здійснено моніторинг успішності учнів, опитування вчителів та аналіз їх думок з цього приводу. У 2012 році було проведено Європейський огляд шкіл, що запровадили ІТ в освітній процес (European Survey of Schools: ICT and Education — скорочено ESSIE), яким були охоплені усі країни Європейського Союзу та 4 країни, що не входять до його складу. Згідно з результатами цього огляду, шведські восьмикласники в середньому мали більший доступ до інформаційних технологій, ніж учні інших зазначених країн [15, с. 11]. Кількість персональних комп'ютерів на 100 шведських восьмикласників становила 59, у той час як у решті країн ЄС вона сягала 21. Однак, у середньому комп'ютери застосовувалися лише в 40 % навчального часу, в порівнянні з країнами ЄС — 32 %. Учені університету в Готенберзі пояснюють недостатнє використання комп'ютерів на уроках відсутністю належної підготовки вчителів. Наприклад, моніторинг застосування персональних ноутбуків у процесі навчання англійської мови, проведений у декількох школах та гімназіях Стокгольму свідчить про неефективне використання цього приладдя [2; 15]. Наприклад, 3 з 17 учнів частину часу проаналізованого заняття використовували ноутбук з іншою метою, ніж передбачалася вчителем. Вони заходили в Facebook, Google з метою пошуку інформації для проєктної роботи з інших дисциплін, спілкувалися в чаті. Проте під час дискусій усі 17 активно користувалися ноутбуками для презентацій виконаної роботи. Вчителі також зазначили, що учні охочіше використовують ноутбуки для виконання домашніх завдань, ніж зошити і підручники. Усі опитані учні, зі свого боку, визнали, що використовують ноутбуки для виконання домашніх завдань у програмах Word, Excel і PowerPoint, завантаження і редагування фотографій, малюнків [2, с. 10-11].

Сучасні інформаційні технології пропонують безліч вправ, які навіть придатні для самостійного навчання, адже вони містять відповіді, а саме:

1) Лексико-граматичні вправи:

- вправи для самостійного виправлення;
- вправи з вибором правильної відповіді;
- заповнення пропусків;
- вправи на порівняння власних результатів з ключами (відповідями).

2) Вправи на читання.

3) Вправи на вимову з використанням візуалізованого звукового контуру (F0) або на імітування в коротких паузах між висловлюваннями [2]. Це лише неповний перелік

можливостей, які можуть використовувати вчитель та учень.

На думку С. Алврінг, ІТ можуть задіювати усі канали сприйняття учня, що має більший навчальний потенціал. Наприклад, експерти рекомендують включити в навчальний процес вивчення пісень та перегляд фільмів англійською мовою. ІТ надають доступ до інформації про життя в країнах, мови яких вивчаються (через спілкування з однолітками за кордоном, такі сайти як lonelyplanet.com тощо), сприяють входженню дитини у загальнолюдську культуру через спілкування новою мовою, формуванню відчуття культурного плюралізму, а відтак формуванню соціокультурної компетентності, що є складовою іншомовної комунікативної компетентності [2].

Заслуговує на увагу дослідження впливу ІТ на школярів молодшого і середнього шкільного віку в ігровій активності з використанням персональних комп'ютерів на уроці англійської мови, проведене вченими університету в м. Карлстадт, Швеція, П. Сундквіст і Л. Сілвен. Вони відзначають значне підвищення мотивації молодших школярів до вивчення предмету, швидке виконання завдань, визначених умовами гри, активне використання і швидке засвоєння лексичних одиниць, які вживаються в грі для назви дій, предметів, оточення тощо. До речі, діти охоче імітують інтонацію та вимову персонажів рольових ігор, що сприяє розвитку артикуляції та формуванню фонологічної компетентності, тобто уміння сприймати мову на слух [11].

Результати моніторингу застосування ноутбуків у навчанні англійської мови в школах Стокгольму свідчать про те, що багатство Інтернет-ресурсів та технічні можливості комп'ютера застосування аудіо-візуальних програм слугують мотивувальним чинником навчання, створюють штучне англійське середовище, збільшують тривалість контакту учнів з ІМ, і при належній підготовці вчителя дозволяють інтегрувати підручник та мультимедійні засоби навчання, а також економити час. Особливо це стосується тестового контролю, який за допомогою комп'ютера можна урізноманітнити та скоротити час на перевірку. Водночас учні можуть самостійно перевірити свої результати [10]. Що стосується практичних занять, то виконання завдань на комп'ютері дозволяє індивідуалізувати навчання (кожен з учнів працює самостійно, у власному темпі), та моделювати й адаптувати завдання відповідно до індивідуальних особливостей учня. До того ж, в умовах дистанційного навчання, застосовуючи ноутбук, учні можуть виконувати завдання незалежно від місцезнаходження [7].

У школах Швеції у процесі навчання англійської мови широко використовуються різні мультимедійні програми, які можна завантажити на ноутбук або iPad. Наприклад, програма Visual Poetry допомагає учням оформляти листи відповідно до формату завдання. За допомогою сайтів Youtube та Spotify учні можуть переглядати фільми, відеоролики, в яких презентується різноманітний граматичний матеріал, вибрати серед їх кількості ті, які найкраще сприймаються. В Інтернеті також існують тренувальні модулі для вчителів в on-line режимі (LINEducation), які можна завантажити на Mac-Books [4].

Останнім часом у Швеції набуває популярності практика так званого «перевернутого уроку» (flipped classroom-model), коли вчитель у спільній соціальній мережі розміщує теоретичний матеріал-презентацію нової теми, а учні самостійно опрацьовують його вдома за допомогою звернення до інших ресурсів, що містять матеріал на цю тему. Кожен учень працює в індивідуальному режимі та темпі. Самостійне опрацювання інформації також сприяє розвитку їх творчості та пошуку і виробленню власних стратегій навчання, дозволяє вчителю економити час для виконання практичних завдань на заняттях у школі [5].

Зважаючи на усі переваги застосування ноутбуків учителі відмічають певні недоліки, пов'язані з обмеженою можливістю вчителів контролювати дії учнів з комп'ютером, коли вони, наприклад, користуються Інтернетом [16, с. 39]. Однак, ефективність використання комп'ютерів у навчальному процесі залежить від відповідної підготовки вчителя. Саме вона визначає, чи може комп'ютер стати «допоміжним чи відволікаючим чинником». Моніторинг, проведений у школах Стокгольму, свідчить про те, що лише 42 % учителів мають відповідну підготовку для застосування інформаційних технологій у навчальному процесі [16, с. 19]. Переважна більшість учителів віддають перевагу мультимедійній дошці для презентації нового матеріалу, однак вони переконані, що практичні завдання учні мають виконувати індивідуально, зокрема на

персональних ноутбуках.

Професор Департаменту освіти Швеції Б. Ліндстрьом переконаний, що школа повинна готувати дітей до життя в цифровому суспільстві, а комп'ютери, зокрема, повинні усунути розрив між тими, хто вміє, і тими, хто не вміє, ними користуватися як засобом навчання.

Висновок. ІТ слід розглядати як частину змісту іншомовної освіти, адже вони слугують багатим джерелом іншомовних ресурсів, які можна використовувати у навчанні ІМ з метою моделювання ситуацій, навчального матеріалу, симуляції та візуалізації. Вони можуть слугувати і для створення штучного іншомовного середовища, комунікації, а також бути джерелом інформації в інших сферах пізнання, яке можна здійснювати засобами ІМ. Проте, вплив ІТ на успішність та загальний розвиток учнів, формування їх іншомовної комунікативної компетентності ще недостатньо вивчений. Але визначальною залишається роль вчителя в успішному використанні персональних комп'ютерів та ноутбуків у навчальному процесі, що передбачає високий рівень професійної предметної компетентності, вміння користуватися ІТ в освітніх цілях [6].

Література:

1. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / И. В. Роберт. — М. : Школа-Пресс, 1994. — 205 с.
2. Alvring S. Laptops in English language teaching / S. Alvring. Stokholms Universitet, 2012. — 27 p.
3. American Heritage Science dictionary, 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://science.yourdictionary.com/information-technology>.
4. Diaz, P., 2011. *Spreket tar fart pe Youtube*. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.lararnasnyheter.se/alfa/2011/12/10/spraket-tar-fart-pa-youtube>.
5. Flip Teaching — new trends in education technology [Електронний ресурс]. 2013. — Режим доступу: <http://www.slideshare.net/Yossisv/new-trends-in-educational-technology>
6. Lindström B. The Teacher Is Central to Successful Use of Computers in Schools [Електронний ресурс] / B. Lindström. Utbildningsdepartment, 2013 // Режим доступу: <http://www.ufn.gu.se/english/News/newsdetail/the-teacher-is-central-to-successful-use-of-computers-in-schools.cid1078852>
7. Morrison, M. When each one has one: The influences on teaching strategies and student achievement of using laptops in the classroom / M. Morisson, G.Lowther, L. Deborah // *Educational Technology Research and Development*, 2003. - 51 (3). — p. 23-44.
8. Skolverket (2011). Curriculum for the compulsory school. [Електронний ресурс] <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2687>.
9. Skolverket (2012). Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola [Електронний ресурс] 2011. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>
10. Skolinspektionen (2011). Engelska i grundskolans årskurser 6-9. [Електронний ресурс] <http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Genomforda-kvalitetsgranskningar/Engelska/> accessed (2014-02-26)
11. Sundqvist P. Computer-Assisted L2 English Language-Related Activities Among Swedish 10-Year-Olds / P. Sundqvist, L. Sylven. — EUROCALL: Using learning, knowing. - University of Gothenburg. 2012. — 7 p.
12. Tallvid, M.. Cited in Hydén, J. & Sjögren, L., 2013. Tekniken steget före pedagogiken. Skolvärlden, 2013. — Feb. Issue. — p. 23.
13. Thesaurus.com, [Електронний ресурс] . — Режим доступу: www.thesaurus.com
14. Vannestål E.M. Lära engelska på internet. Lund: Studentlitteratur, 2009. — 45 s.
15. Werngren J. Teacher attitudes toward IT and IT-use A case study of four teachers of English using IT in Swedish Compulsory School .- University of Halmstad, 2013. — 52 p.
16. Witting T. Laptop classes — The benefits of using laptops in English Language Teaching / T. Witting. Munich: GRIN Publishing GmbH, 2011. — 122 p.

Стаття розглядає основні аспекти використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов у середніх навчальних закладах Швеції; виявлені переваги та недоліки комп'ютеризації навчального процесу.

Ключові слова: іноземні мови, інформаційні технології, ноутбук.

В статье рассматриваются основные аспекты использования информационных технологий в обучении иностранных языков в средних учебных заведениях Швеции. Выявлены преимущества и недостатки компьютеризации учебного процесса, определена роль учителя в эффективности этого средства обучения.

Ключевые слова: иностранные языки, информационные технологии, ноутбук.